

засіб забезпечення ООС в Україні. *Право і суспільство*. 2020. № 4. С. 183–189.

4. Ноздрачов О. О. Особливості діяльності груп ЦВС ЗСУ. *Актуальні проблеми взаємодії громадянського суспільства і Збройних Сил України*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (29 вересня 2015 р.). Старобільськ, 2015. С. 64–66.

5. Ушаков І. В. Механізми реалізації цивільно-військового співробітництва у секторі безпеки і оборони України: дис. ... д-ра філософії. Київ, 2023. 187 с.

6. Школяренко В., Призиглей Ю., Яковенко А., Крешний О. Удосконалення системи підготовки фахівців цивільно-військового співробітництва у ЗСУ. *Збірник наук. праць ХУПС*. 2012. Вип. 1 (30). С. 46–51.

7. Fisher R., Ury W., Patton B. *Getting to Yes: Negotiating Agreement Without Giving In*. Penguin Books, 2011. 240 с.

Борко Надія Олександрівна,

здобувачка ступеня вищої освіти бакалавра навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:

Максименко Ольга Володимирівна,

завідувач кафедри ділової української та іноземних мов навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ, кандидат філологічних наук, доцент

МОВА ЗАКОНУ ЯК РІЗНОВИД ОФІЦІЙНО-ДІЛОВОГО СТИЛЮ: ОСОБЛИВОСТІ, НОРМИ, ТЕНДЕНЦІЇ

Офіційно-діловий стиль сучасної української мови охоплює сферу управління, права, адміністрації, дипломатії,

документації, тобто все те, що забезпечує функціонування держави та суспільства. Однією з його найважливіших підсистем є мова закону – особливий різновид, який обслуговує правотворчу та правозастосовну діяльність [1, с. 18]. Мова закону має свої усталені ознаки, чітку систему норм, а також специфічні тенденції розвитку, що відображають як зміни у правовій системі, так і динаміку української мови загалом.

Мова закону – це форма офіційного викладу юридичних норм, яка функціонує в законах, указах, постановах, кодексах, нормативно-правових актах. Її основне завдання – чітко, однозначно і недвозначно виражати волю законодавця, уникати будь-яких тлумачень, подвійності смислів чи емоційного забарвлення. У цьому полягає її головна відмінність від інших функціональних стилів. Якщо особливістю художньої мови є образність, публіцистичної – вплив на емоції й переконання, то мова закону спрямована винятково на точність, об'єктивність і правову визначеність.

Для цього різновиду характерна стандартизація – використання сталих мовних формул, шаблонів, конструкцій. Наприклад, відповідно до статті..., на підставі..., згідно з..., має право..., зобов'язаний..., не допускається... [2, с. 400].

Такі кліше формують офіційно-ділову норму мовлення, гарантують зрозумілість і стабільність правового тексту. Мовні формули не є ознакою сухості чи безбарвності, оскільки вони забезпечують єдність правового простору, дозволяють різним органам і особам сприймати зміст закону однаково. Лексичний склад мови закону має свої чіткі межі. Переважають терміни (наприклад, суб'єкт, об'єкт, правочин, повноваження, юрисдикція), а також спеціальні слова з усталеним юридичним значенням (особа, відповідальність, право власності, норма права) [3, с. 63]. Важливо, що кожне слово в законі має однозначне тлумачення, закріплене в термінологічних словниках або безпосередньо в тексті правового акта. Використання

однозначних слів забезпечує юридичну точність і передбачуваність у правозастосуванні.

Синтаксис мови закону характеризується логічністю, структурною завершеністю, домінуванням складних речень. Поширеними є умовні, часові, причинно-наслідкові зв'язки, які встановлюють чіткі юридичні залежності: якщо..., у разі..., за умови..., окрім випадків, коли. Речення здебільшого мають безособовий або узагальнено-особовий характер, що усуває суб'єктивність. Наприклад, заява подається у письмовій формі, або рішення набирає чинності з дня його оприлюднення. Такі конструкції не містять дієслів у формі «я», «ми», «ви», адже закон не має автора чи адресата в особовому значенні – він діє для всіх [4, с. 93].

Морфологічно мова закону спирається на нейтральні граматичні форми, уникає емоційних або оцінних засобів. Переважають іменники у формі однини з узагальненим значенням (громадянин, працівник, платник податку), пасивні та безособові дієслівні конструкції (передбачено, встановлено, визначається), дієслова у формі теперішнього часу для позначення постійних норм (має право, подає, здійснює). Ця граматична стабільність сприяє юридичній точності та непорушності змісту.

Важливою особливістю мови закону є її нормативність. Вона підпорядковується не лише мовним, а й юридичним нормам. Кожне слово, кожний розділовий знак у законі має юридичне значення, тому будь-яке мовне відхилення може призвести до неоднозначного тлумачення закону. Тому законодавчі тексти проходять мовно-правову експертизу, де перевіряється не лише правильність, а й юридична логіка формулювань.

Щодо стилістичних рис, то мова закону відзначається відсутністю емоційності, експресії, індивідуального стилю, а також об'єктивністю, документальністю і високою культурою

точності. Кожне положення закону має бути зрозумілим, навіть якщо формулювання складне. Тому стиль мови закону не містить двозначності, розмовних елементів, просторіччя чи метафор. Водночас мова закону не є статичною. Вона змінюється разом із суспільством, відображаючи нові соціальні реалії, правові поняття, технології. Наприклад, у сучасних законах з'являються такі терміни: електронний документ, цифровий підпис, онлайн-звернення, кібербезпека, штучний інтелект. Ці нові лексеми потребують адаптації до офіційного стилю, збереження точності та відповідності українським мовним нормам.

Останні роки демонструють тенденцію до гуманізації мови закону – спрощення синтаксису, уникнення зайвої канцелярщини, запровадження більш природних, але все ж нормативних формулювань [5, с. 34]. Наприклад, замість надмірно ускладнених конструкцій на кшталт «у порядку, визначеному чинним законодавством України» усе частіше використовуються коротші варіанти «згідно із законом», «за встановленим порядком». Така тенденція не означає зниження офіційності, а свідчить про прагнення зробити закон більш доступним і зрозумілим для громадян.

Ще одна характерна тенденція – гармонізація української правової мови з європейськими стандартами. Україна інтегрується в європейський правовий простір, тому відбувається переклад і адаптація значної кількості міжнародних документів, термінів, понять. Це вимагає точного добору українських еквівалентів, узгодження термінології, вироблення уніфікованих мовних моделей. Зокрема, поняття «право людини», «дискримінація», «верховенство права», «гендерна рівність», «доступ до правосуддя» увійшли в українську правову лексику саме внаслідок цього процесу.

Помітною є тенденція до цифровізації мови закону. Сьогодні значна частина нормативних актів створюється, публікується й зберігається в електронному форматі [5, с. 39]. Це

стимулює розвиток електронної юридичної термінології, спрощення структури речень, адже тексти мають бути адаптовані для електронних баз, пошукових систем і автоматичного перекладу. Мова закону виконує не лише комунікативну, а й державотворчу функцію. Вона формує правову свідомість громадян, сприяє єдності правового простору, утверджує авторитет держави. Через неї реалізується принцип верховенства права, адже саме мовна чіткість і недвозначність забезпечують рівність усіх перед законом. Культура юридичного мовлення безпосередньо впливає на якість правового життя країни. Недбало сформульовані закони створюють прогалини в праві, суперечності між нормами, відкривають простір для зловживань і маніпуляцій. Тому вдосконалення мови закону – це не лише питання лінгвістики, а й питання правової культури, ефективності державного управління та справедливості правосуддя.

Отже, мова закону як різновид офіційно-ділового стилю характеризується точністю, логічністю, нейтральністю, нормативністю та стандартизованістю. Вона розвивається у напрямі гуманізації, цифровізації та міжнародної гармонізації, зберігаючи при цьому фундаментальні вимоги – юридичну чіткість, однозначність і стабільність. Мова закону – це не просто інструмент правотворення, а відображення правової культури нації, показник рівня її мовної та державної зрілості.

Список використаних джерел

1. Баран Є. Мова закону в системі функціональних стилів сучасної української літературної мови. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Мовознавство*. Тернопіль: ТНПУ, 2020. Вип. 35. С. 18–24.

2. Глущик С. В., Кузнецова Л. О., Шевчук С. В. *Сучасні ділові папери: навчальний посібник*. Київ: А.С.К., 2021. 400 с.

3. Дорошенко С. О. Мовні норми юридичних текстів у контексті правової комунікації. *Вісник Національного університету «Одеська юридична академія»*. Одеса: НУ «ОЮА», 2021. № 3. С. 59–66.

4. Кочан І. М. Лінгвістичні ознаки законодавчого тексту як різновиду офіційно-ділового стилю. *Філологічні студії. Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка*. Дрогобич: ДДПУ, 2022. № 17. С. 92–101.

5. Яцимірська М. Ю. Мова закону як віддзеркалення правової культури суспільства. *Гуманітарна освіта у технічних вишах*. Київ: НТУУ «КПІ», 2022. № 46. С. 33–39.

Брижата Ангеліна Валеріївна,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту права та
психології Національної академії
внутрішніх справ

Науковий керівник:

Доценко Олена Леонідівна,
доцент кафедри ділової української та
іноземних мов навчально-наукового
інституту права та психології
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат філологічних наук, доцент

НОРМАТИВНІ ОБМЕЖЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ МОВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Правовою основою функціонування мов в Україні є Конституція України, її стаття 10, яка, очевидно, потребує змін щодо російської мови з огляду на події, які відбуваються в нашій країні [1]. Водночас такі зміни неможливі доки ми живемо в умовах воєнного стану. Проте в публічному просторі (наприклад,